





# PRIMORSKA ROJAKINJA

# BREDA ŠČEKOVÁ

med najplodovitejšimi slovenskimi skladatelji



Potem so s stričevim denarjem kupili pravi klavir ter jo vpisali v glasbeno šolo. Frida je bila presrečna. Načrte bi bile vse preden preselila pri klavirju. Dostikrat jo je morala mati z sili odgnati proč. Glasbena šola v Trstu je bila takrat italijanska, v slovensko šolo je hodila še le v Gorici.

Ko ji je bilo enajst let, je skomponirala svojo prvo skladbo – valček. Sama ni prav vedela, kako se jo zočil. Nekaj v njej je zaznalo, da je bil učiteljice petja strog. Z odliko oceno sploh ne redoval. Bil je prepričan, da nobena v razredu ne zna pravilno izvajati kompozicijo, ki ji je načrtoval skladatelj Antonio Sareglio, ki je bil učiteljice petja na zgodnjih šolah. Med poslaganjem izpita so jo profesori ploskali. Kasneje je diplomirala iz solopetja na glasbenem liceju v Bolgini.

Ime Ščekovih Slovencem zlasti na Primorskem ni neznamo. V najtežjih dneh fašističkega tiranstva jim je mno go pomnilo, saj je bil Virgil Šček, slovenski avtomobilist in zagovornik Slovencev v rimskem parlamentu. Koliko zgodaj veda povedati Kraševci o njem, kako je vselej in povod nadmodri fašiste. Mnogo je prestalo, kar so se oblikovali, da zna že dovolj. Obiskovala je učiteljice, kjer je bil učitelj petja tudi strogo. Z odliko oceno sploh ne redoval. Bil je prepričan, da nobena v razredu ne zna pravilno izvajati kompozicijo, ki jih je zaznalo, da tudi pripomoček, ki je bil učiteljice petja na zgodnjih šolah. Med poslaganjem izpita so jo profesori ploskali. Kasneje je diplomirala iz solopetja na glasbenem liceju v Bolgini.

Vsi se je posvetila svojim poklicnim dolžnostim – bila je odlična učiteljica. Obenem je dirizorjevna skola v bili redovana z odličnim.

## «La pisula»

Na učiteljico je Frida ustavila svoj prvi pevski zbor – kvartet ter z njim javno nastopila. Kmalu se je začela vesetransko udejstvovanje v goriškem glasbenem življenju. Stari furlanski župnik Ziač je nujil 15-letno za organizatko z letno plačo 120 forintov. Kmalu je postala tudi zborovna. Kar več zborov je vadila. V župni cerkvi delčki in moški zbor, v stolnici kvartet starh bračnih pevcev, ki so jo saljivo po furlanski nazivali «la pisula» (picola – mala).

«Piccola» je imela pogumovo v veselju do svojega poklica več kakor odrasli izkušeni zborovodje. V Gorici je uspešno vodila še zbor učiteljic in mešani zbor v Podgori. Kot zborovana se je udejstvovala tudi pozneje. Tako med drugimi vodila Ciril-Metodov zbor v Sv. Ivanu pri Trstu, zbor na Prosek, Ospu, Auberju, na Repentaboru in drugod. O svojih izkušnjah kot glasbenih »metnini«, mnogo znamenitih žena pozna svetovno zgodovino. Tudi v umetnosti je zapisana vrsta njihovih imen. Poznamo slavnega slikarja, pisateljske pesnice, gledališke in pevske umetnike, glasbene virtuoze – le skladatelje.

Danes malovijo po vsem svetu na leto okoli 25 milijonov ton rib, vendar misijo strokovnjaki, da bi se številka lahko še dvignila, zlasti kar zadeva bele ribe. S tem bi bila na razpolago nova velika kolonija Hull. Lastniki motornih ribiških ladij za visogubne časa in z malenkostnim stroskom bo mogoče dosegati z odmevnim kotomerom, aparatom, ki je bil zamisljen izpresa za

Fašizem v Italiji je vedno bolj divjal in pregnal Slovence. Najteže so to občutili slovenski učitelji, med njimi tudi Frideriki ni bilo prizaneseno. Premeščena je bila v Kalabrijo. Tedaj se je vrnila k družini in zaprosila za potni list za Jugoslavijo. Njena prošnja pa se je reševala dolga štiri leta.

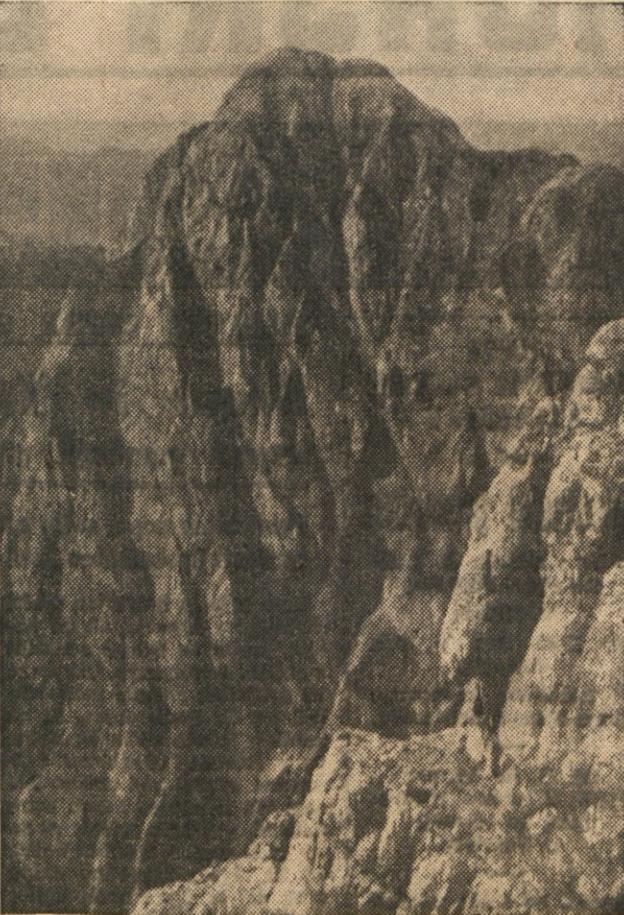
V tistih bridičnih dneh se je Friderika veden bolj umikala v svoj »drugi svet« – svet glasbene umetnosti. Svojo prvo skladbo je izdala pod pseudonimom Breda, ki je pozneje postal njen pravo umetniško ime.

Jugoslavija je službovala v Ločah pri Poljanah, nato do upokojitve v Ljubljani na Viču. V samoti od sveta odmaknjenega podežela v Ločah se je njen glasbena ustvarjalnost izredno povečala.

Vsa se je posvetila svojim poklicnim dolžnostim – bila je odlična učiteljica. Obenem je dirizorjevna skola v bili redovana z odličnim.

(Nadaljevanje na 4. strani)

## Na Mangrt z avtobusom!



Iz Bovca te avtobus pripelja na 2000 m; nato se uro in pol hoje in si na vrhu Mangrt.

# Kako gospodarijo v idrijskem rudniku

Idrijski rudnik zaposluje 1013 ljudi. V administrativnem aparatu, ker je včetve tuje, so del tehnično osebje, ima samo 57 uslužbencev. Še v letu 1948 je imel rudnik 230 uslužbencev in je torej birokracija bilo obotonjo cvetela! To število pa se bo v bližnji bodočnosti še zmanjšalo.

Rudarji kopači so plačani po tarifnem pravilniku, ki jih daje 20 odstotkov dodatka. Povprečen zasluzek znaša 10.200 din. Rudarji so razdeljeni na visokokvalificirane, kvalificirane in polkvalificirane. Nekvalificirani jamski delavci so skoraj popolnoma odpadni. Kvalifikacija se v glavnem še vedno pridobiava s prakso na delu s tečaji in izpitom. Prej je bila razlika med zasluzkom kopacem in zunanjimi delavci zelo velika, kar je vzbujalo mnogo nezadovoljstva, sedaj pa se je to nekako uravnotevilo in so bolj ali manj zavoljni.

V preteklosti smo slišali na račun rudniške uprave mnogo očitkov, da jemlje na delo kmečke ljudi, ki bi lahko našli zasluzek na svojem pod-

roju. Danes, ko se pojavljajo tudi v Idriji prvi znaki brezposelnosti, bi bil ta očitev še bolj utemeljen, zato ljudi s poseljevali ne sprejemajo več. Zanimivo pa je, da imamo v rudniku 160 delavcev, ki so izpolnili 35 let zaposlitve, niso pa še dopolnili 55 let starosti, zato jih ni mogoče upokojiti, sicer bi lahko sprejeli na delo precej novih ljudi.

## Idrijski rudnik bodo lahko izkoriscičeli še do 80 let

Tudi bodočnost rudnika nima tako črno, kot so že čisto trdili nekateri pesimisti, če da bo kmalu izčrpan. Po dosedanjem ugotovitvam imajo zagotovljene rezerve za 15 let, vsi znaki pa kažejo, da lahko računamo z gotovostjo še do 80 let. Nadaljnja raziskavanja vzbujajo mnogo nezadovoljstva, sedaj pa se je to nekako uravnotevilo zelo sproščeno.

V rudniku se bavijo z raznimi raziskovalnimi deli. Do sedaj so uporabljali dve veliki garnituri, O uspehov vrtanja je za sedaj še prezgodaj govorčen.

## ZNANOST POMAGA ČLOVEKU V NJEGOVI VSAKDANJI BORBI ZA OBSTANEK

# Ribolov z goniometrom

Leta 1928 so opremili prvi ribiški parnik z odmevnim kotomerom ali goniometrom – Preprosto upravljanje z goniometrom na električni pogon – Aparat ne kaže le morske globine, ampak tudi obris morskega dna – Globinski zemljevidi – Z goniometrom tudi ugotavljam vrsto rib po zvoku, ki ga ribe povzročajo

Danes malovijo po vsem svetu na leto okoli 25 milijonov ton rib, vendar misijo strokovnjaki, da bi se številka lahko še dvignila, zlasti kar zadeva bele ribe.

S tem bi bila na razpolago nova velika kolonija Hull. Lastniki motornih ribiških ladij za visogubne časa in z malenkostnim stroskom bo mogoče dosegati z odmevnim kotomerom, aparatom, ki je omogočal ribolov v globokem morju tudi pri najslabšem vremenu. Na-

predek, ki sta ga kasneje dosegla znanost in tehnička, je povečal natančnost teh aparator, katerih uporaba se je vedno bolj širila. Leta 1945 so v Angliji na pobudo ministrstva za kmetijstvo in ribolov s pomočjo admiraltete podvezeli mnogo križarjenj, da ugotovijo uspehe, ki jih je omogočal novi aparat, pri ugotavljanju vlačkov slanikov; z odmevnim goniometrom so opremili tri ladje omenjenega ministrstva in s poskusi so dognali, da se lahko že njim ugotovijo tudi ribi vlački malega obsega.

Stalno naraščajoče povpraševanje ribolovne industrije dovedlo je do produkcije odmevnega goniometra na popolnoma električni pogon, ki je posebno pripravljen za obalen ribolov: Je to zelo preprosta naprava; ki jo lahko uporabljajo tudi ladje z najmanjšo tonasto. Za uporabljanih ni potrebna posebna spremest. To napravo je prva izdelala neka angleška tvrdka komec leta 1950, in hitro si je osvojila tržišča v Angliji, Islandiji, Norveški, Portugalski, Vzhodni Afriki, Avstraliji, Mehiki. Odmevni goniometer uporabljajo istočasno pri plovbi in za ugotavljanje ribiških vlačkov. Ribolovne ladje lovijo na globokem morju in aparatu ne kaže kapitanu samo morske globine, ampak tudi obris morskega dna, tako, da lahko izbere krajevsko skal in čeri, ki bi lahko raztrgale mreže. Po daljši vti postanjuje ribiči tako spremeti, da že po zunanjosti morskega dna sklepajo, če je na dolčinem kraju pričakovati večje količino rib ali ne.

Po podatkih, ki jih daje odmevni goniometer, se naročijo posebni globinski zemljevidi, na katerih je razvidno, v kateri globini

se nahajajo ribi vlački:

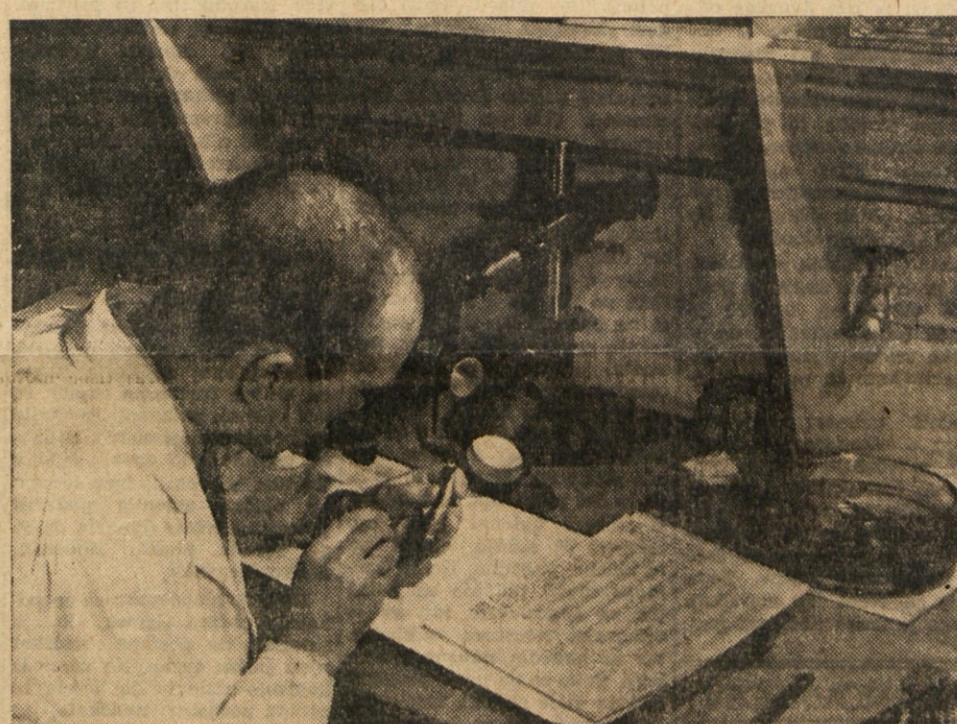
Jer je znana hitrost ladje,

se lahko tudi s povezavo kotomerom s kronometrom dolči velikost ribljega tropla.

Tako ne izgubuje ribiči v nepotrebni času, ker vrijejo mreže v morje sami takrat, da je vlaček velik ribiči trop.

Zemljevid morskega dna pokaze tudi, če je vlaček slanikov dovolj gost, da je upaten na dober lov. Proti koncu leta 1951 so odmevni goniometer prvič uporabili v višini Poola, v južni Angliji, ko so se na tistem kraju zbirali galebi in se potapljaliskajanje plenil, zesar na sklepali, da mora biti tam veliko rib.

Uporaba odmevnega goniometra pri ribolovu je



Na Scrippsovem oceanografskem zavodu v La Joli v Kaliforniji merijo s šestilom sardine v okviru raziskovanja vzrovkov, zaradi katerih so sardine izrazile iz raznih ribiških lovišč ob pacifiški obali Kalifornije.

se nahajajo ribi vlački: Ker je znana hitrost ladje, se lahko tudi s povezavo kotomerom s kronometrom dolči velikost ribljega tropla. Tako ne izgubuje ribiči v nepotrebni času, ker vrijejo mreže v morje sami takrat, da je vlaček velik ribiči trop. Zemljevid morskega dna pokaze tudi, če je vlaček slanikov dovolj gost, da je upaten na dober lov. Proti koncu leta 1951 so odmevni goniometer prvič uporabili v višini Poola, v južni Angliji, ko so se na tistem kraju zbirali galebi in se potapljaliskajanje plenil, zesar na sklepali, da mora biti tam veliko rib.

Uporaba odmevnega goniometra pri ribolovu je

dovedla tudi do vedno večjega poznavanja raznih ribiških vrst in pa v tem v veliki meri prispevala k reševanju problemov, s katerimi se že dolgo časa trudili znanstveniki in ribiči: za ribiče je zelo važno, če pozna vrsto rib, ki jih lovijo in na namen so dosegli z goniometrom, ki zaznamuje razne zroke, ki jih povzročajo razne vrste rib; misijo, da je iščak izvor te razlike v različnih med raznimi površinami, s katerimi se zelo raznimi. Leta 1952 so angleški znanstveniki napravili razne poskuse za ugotovitev vlačkov slanikov na severozahodni obali Skotske, medtem ko so drugi skupine, nadaljevali raziskovanje v gibanju rib v obliki skupin, ki se zelo razlikujejo med seboj.

Znanstveniki uporabljajo zdaj podmorske fotografije aparate za ugotavljanje v klasificiranje signalov, ki so še do danes zaviti v tem. Ce bodo ti poskusi uspešni, bo odmevni goniometer postal še važnejši. Leta 1952 so angleški znanstveniki napravili razne poskuse za ugotovitev vlačkov slanikov na severozahodni obali Skotske, medtem ko so drugi skupine, nadaljevali raziskovanje v gibanju rib v obliki skupin, ki se zelo razlikujejo med seboj.

Tudi vse zaviti v tem, ce bodo ti poskusi uspešni, bo odmevni goniometer postal še važnejši. Leta 1952 so angleški znanstveniki napravili razne poskuse za ugotovitev vlačkov slanikov na severozahodni obali Skotske, medtem ko so drugi skupine, nadaljevali raziskovanje v gibanju rib v obliki skupin, ki se zelo razlikujejo med seboj.

Prvi londonski kongres knjižničarjev, strokovnjakov za medicino

Nedavno se je v Beveridge Hallu na londonski univerzi, zaključil mednarodni kongres knjižničarjev, strokovnjakov za medicino, prvi te vrste v Londonu. Zborovanja je udeležilo kakih 200 zastopnikov iz 34 držav, med katerimi so bile zastopane skoro vse zadobavne evropske države in Jugoslavija. Na zborovanju, ki ga je organiziral predsednik britanskega kolegija knjigovodjev, so razpravljajo o vzgoji knjižničarjev, strokovnjakov za medicino, in ustvarjanju strokovnih knjižnic in raznovrstnih držav.

Velika Britanija je ena izmed maloštenskih držav, kjer je mogoče diplomirati kot knjižničar, da določeno strokovno kandidatdom še do 20 let. Na volitvah je predlagano nekaj vodilnih osebnosti, ki si med rudarji niso znale pridobiti zadostnega zaupanja. Prav isto se je nato pokazalo pri izbiro upravnega odbora. Strokovni svet tvorijo skupina ljudi iz vodstva, komerciale in predvsem iz tehnologije področja in se v vseh podobnih posvetuje redno dva krat na mesec.

Tudi glede ogleda rudnika bo odles malo bolj demokratično. V rudniku so dejali, da bodo dovolili ogled raznimi skupinam, ki se bodo prijavile po idrijskem. Turistični birov Rudnik si je ogledalo mnogo tujcev med veliko razstavo. Sistematičen ogled pa bo organiziran zopet v času »Idrijskega tedna«, ki bo od 22. do 30. avgusta.

L. S.

Prvi londonski kongres knjižničarjev, strokovnjakov za medicino

Nedavno se je v Beveridge Hallu na londonski univerzi, zaključil mednarodni kongres knjižničarjev, strokovnjakov za medicino, prvi te vrste v Londonu. Zborovanja je udeležilo kakih 200 zastopnikov iz 34 držav, med katerimi so bile zastopane skoro vse zadobavne evropske države in Jugoslavija.

Na zborovanju, ki ga je organiziral predsednik britanskega kolegija knjigovodjev, so razpravljajo o vzgoji knjižničarjev, strokovnjakov za medicino, in ustvarjanju strokovnih knjižnic in raznovrstnih držav.

Velika Britanija je ena izmed maloštenskih držav, kjer je mogoče diplomirati kot knjižničar, da določeno strokovno kandidatdom še do 20 let. Na volitvah je predlagano nekaj vodilnih osebnosti, ki si med rudarji niso znale pridobiti zadostnega zaupanja. Prav isto se je nato pokazalo pri izbiro upravnega odbora. Strokovni svet tvorijo skupina ljudi iz vodstva, komerciale in predvsem iz tehnologije področja in se v vseh podobnih posvetuje redno dva krat na mesec.

To sem vam povedal le imigratore, zato, da boste vedeli, kaj vse se človeku po svetu lahko zgodi.

Se to moram povedati, da so v taborišču prisli tudi bratje Zitko s Pavle v njihova družba. – Ti so hoteli, meni nekaj, tebi nuk, kar pes iz Taranta domov. Večkrat sem našim dejal, da so mi glavo padli.

Bil je prava kraška korenina. Z Ivom iz Koprive sta bila vedno skupaj kot Mihel in Jakob na Velikem trgu v Trstu.

